

ОКОЛНА СРЕДА

Годишни данни за 2019 година

Националният статистически институт представя резултати от годишни изследвания в областта на статистиката на околната среда за 2019 година. Подробни данни по конкретните теми могат да се намерят в рубриката „Околна среда“ на сайта на НСИ: <http://www.nsi.bg>.

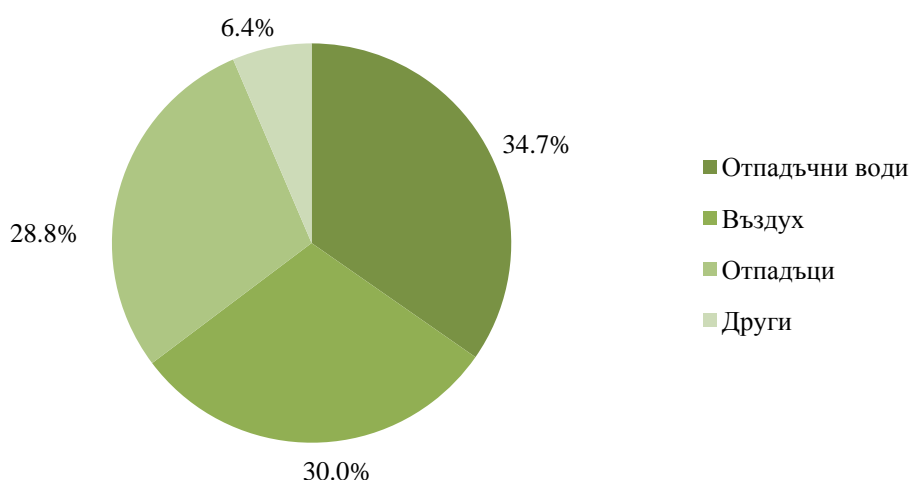
1. Дълготрайни материални активи с екологично предназначение

Дълготрайните материални активи с екологично предназначение (ДМА - ЕП) са част от общите дълготрайни материални активи в страната. Придобитите, излезлите от употреба и наличните в края на отчетната година дълготрайни материални активи с екологично предназначение са дадени по отчетна стойност.

През 2019 г. дялът на наличните в края на годината ДМА с екологично предназначение по отчетна стойност възлиза на 4.8% от общите дълготрайни материални активи в страната.

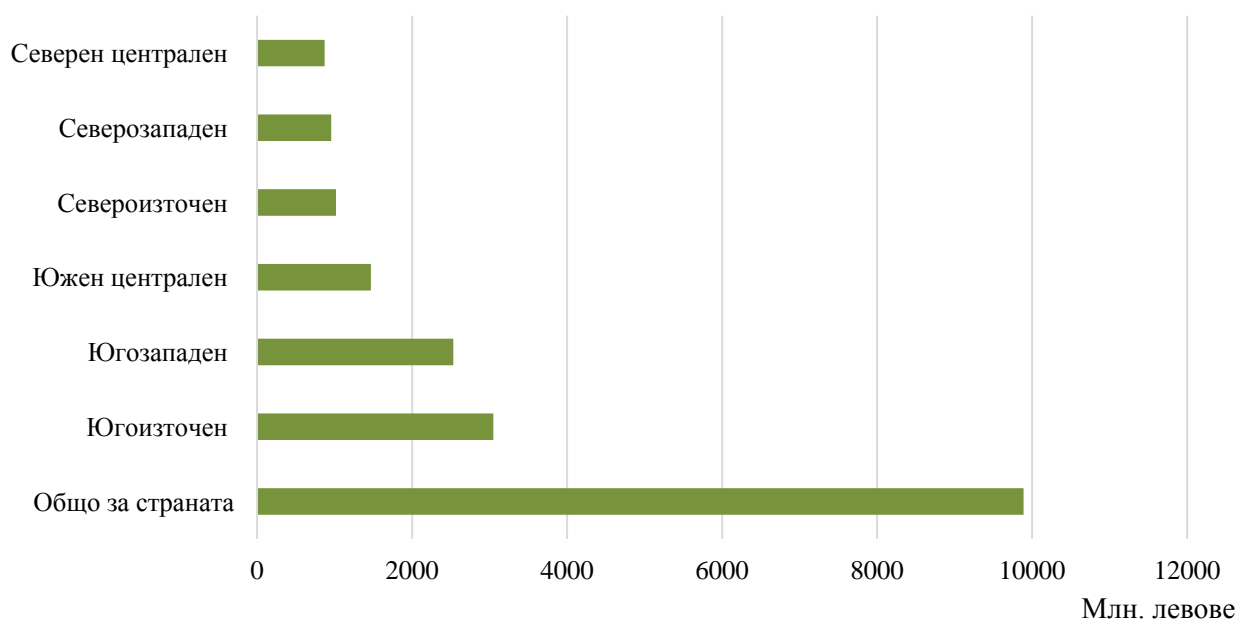
Общата стойност на наличните в края на 2019 г. ДМА за околната среда се оценява на 9 889.8 млн. лв. и се разпределя по основните направления за околната среда, както следва: за пречистване и отвеждане на отпадъчните води (производствени и селищни пречиствателни станции, канализационна мрежа и др.) - 34.7%, следвани от съоръженията за опазване на въздуха - 30.0%, и за третиране на отпадъците - 28.8%. Не се наблюдава съществена промяна спрямо предходните години в относителния дял на активите, разпределени по направления за околната среда.

Фиг. 1.1. Наличност на дълготрайните материални активи с екологично предназначение по екологични направления към 31.12.2019 година

Регионалните данни сочат, че в края на 2019 г. най-много налични ДМА с екологично предназначение има в Югоизточния район на страната (отчетната стойност е 3 048.7 млн. лв.), а най-малка наличност е отчетена в Северния централен район (870.1 млн. лева).

Фиг. 1.2. Наличност на дълготрайните материални активи с екологично предназначение по статистически райони към 31.12.2019 година

Общата отчетна стойност на придобитите ДМА с екологично предназначение през 2019 г. е 351.8 млн. лева. Преобладаващата част от тях са за отвеждане и пречистване на отпадъчните води - 33.6%, третиране на отпадъците - 32.9%, опазването на въздуха - 27.9%. В направление „Други“ за опазване на околната среда придобитите през годината ДМА възлизат на 19.8 млн. лева (5.6%).

Разпределението на данните по икономически дейности за 2019 г. показва, че значителна част от ДМА с екологично предназначение са съсредоточени в сектор „Промисленост“ - 5 789.3 млн. лв. (58.5%) от наличните в края на годината и 204.9 млн. лв. (58.2%) от придобитите в страната. Преобладаващата част от придобитите ДМА с екологично предназначение са отчетени в секторите: добивна и преработваща промишленост - 54.6%, производство на енергия, доставяне на води - 29.8%, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване (специализирани производители на услуги за опазване на околната среда) - 15.7%.

В категорията „други дейности“ (сектор на услугите, вкл. държавно управление) наличните в края на годината ДМА - ЕП се оценяват на 4 052.2 млн. лв. (41.0%), а въведените в действие (придобити през годината) - 130.5 млн. лева (37.1%).

Методологични бележки

Целта на статистическото изследване е да се осигури информация за наличността и движението на дълготрайните материални активи с екологично предназначение (ДМА - ЕП). Дълготрайните материални активи с екологично предназначение (ДМА - ЕП) включват:

- съоръжения, инсталации и оборудване, необходими за опазване и възстановяване на околната среда по направления (за отпадъчните води, въздуха, земята, обезвреждането на отпадъци, защитата от шума);

- апаратура за мониторинг и контрол.

Дълготрайните материални активи с екологично предназначение не включват оборудването за опазване на чистотата на въздуха и намаляване на шума и вибрациите в работните помещения, т.е. дейностите за охрана на труда. ДМА - ЕП са част от общите дълготрайни материални активи в страната.

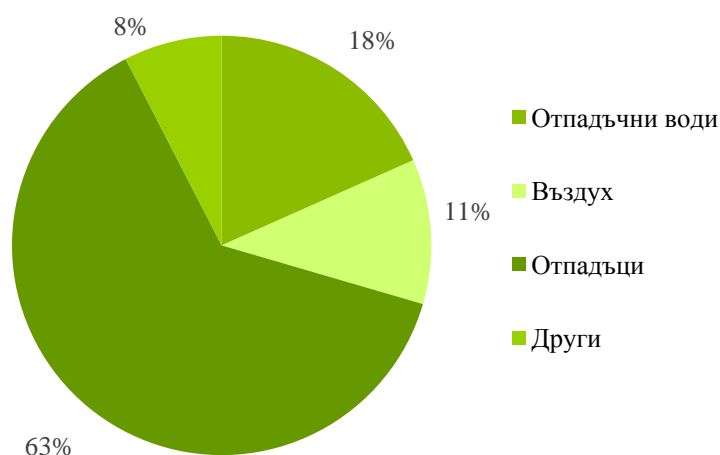
2. Разходи за опазване и възстановяване на околната среда

Опазването на околната среда и отстраняването на уврежданията изискват допълнителни средства. Размерът на средствата е основен показател за мерките, които обществото и държавата предприемат, за да се намали отрицателното въздействие на социално-икономическите процеси върху околната среда.

Разходите за опазване и възстановяване на околната среда са част от общите разходи за дълготрайни материални и нематериални активи. През 2019 г. делът на наличните в края на годината разходи за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи с екологично предназначение възлиза на 2.4% от общите разходи за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи в страната.

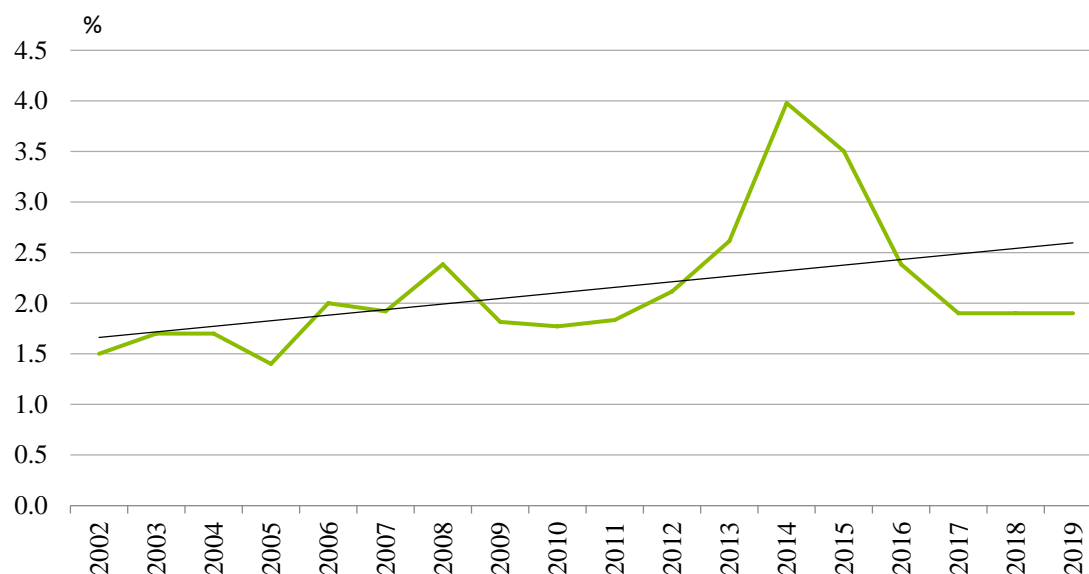
Извършените екологични разходи (инвестиции и текущи разходи) се оценяват на 2 308 млн. лв. и се разпределят по направления за околната среда за: отпадъчни води - 18%, опазване на въздуха - 11%, третиране на отпадъци - 63%, други - 8%. Текущите разходи са с преобладаващ дял в общите екологични разходи - 80.3%. По-голямата част от общите разходи са извършени за опазване на въздуха, събиране, третиране и обезвреждане на отпадъци и за отвеждане и пречистване на отпадъчните води.

Фиг. 2.1. Структура на разходите за опазване и възстановяване на околната среда по направления през 2019 година

Делът на разходите за опазване и възстановяване на околната среда от произведения брутен вътрешен продукт е 1.9% и е основен измерител на предприетите от обществото и държавата мерки за намаляване на натиска върху околната среда.

Фиг. 2.2. Дял на разходите за опазване и възстановяване на околната среда от БВП

Методологични бележки

Методологията на разходите за опазване и възстановяване на околната среда е разработена през 2014 г. съгласно изискванията на европейските икономически сметки за околната среда (Регламент (ЕС) № 691/2011), както и в съответствие със Закона за счетоводството и Националния сметкоплан в България.

Разграничават се два вида разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) съгласно Регламент на ЕС № 295/2008 относно структурната бизнес статистика (SBS):

- специализирани съоръжения за околната среда (end-of-pipe) - съоръжения, които не участват в производствения процес и служат само за намаляване на замърсяването от производството;

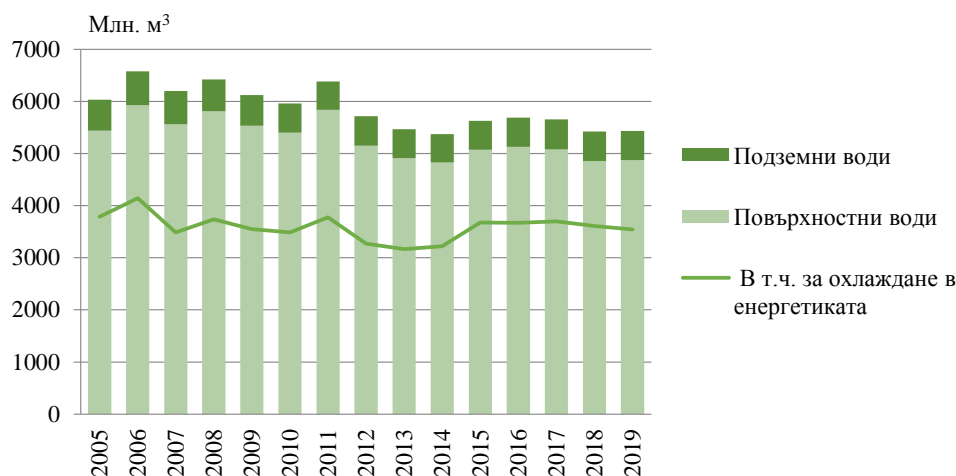
- интегрирани технологии (integrated technologies) - елементи на производствения процес/технологии, в резултат на които се постига по-малко замърсяване на околната среда в сравнение с други подобни. Често оборудването е напълно интегрирано в производствения процес и не може да се идентифицира като отделен компонент. В този случай се отчита само оцененият дял от общата инвестиция, свързан с избора на технология, по-щадяща околната среда.

3. Статистика на водите

Водовземане

През 2019 г. в страната са иззети 5 435 млн. м³ пресни води, което е с 0.2% повече спрямо 2018 година. Иззетите повърхностни води се увеличават с 0.3% и съставляват около 90% от иззетите пресни води. Увеличава се черпенето на вода от сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ с 12.2% до 812 млн. куб. метра. Същевременно се отчита спад на иззетите води за охлаждане в енергетиката с 2.1% до 3 756 млн. м³, като дялът им е 65.2% от иззетата прясна вода. Отчита се спад при добитата вода от подземни източници - с 0.8% спрямо 2018 година. 80.4% от иззетите подземни води са за целите на общественото водоснабдяване (ВиК).

Фиг. 3.1. Иззети пресни води за страната (без ВЕЦ)

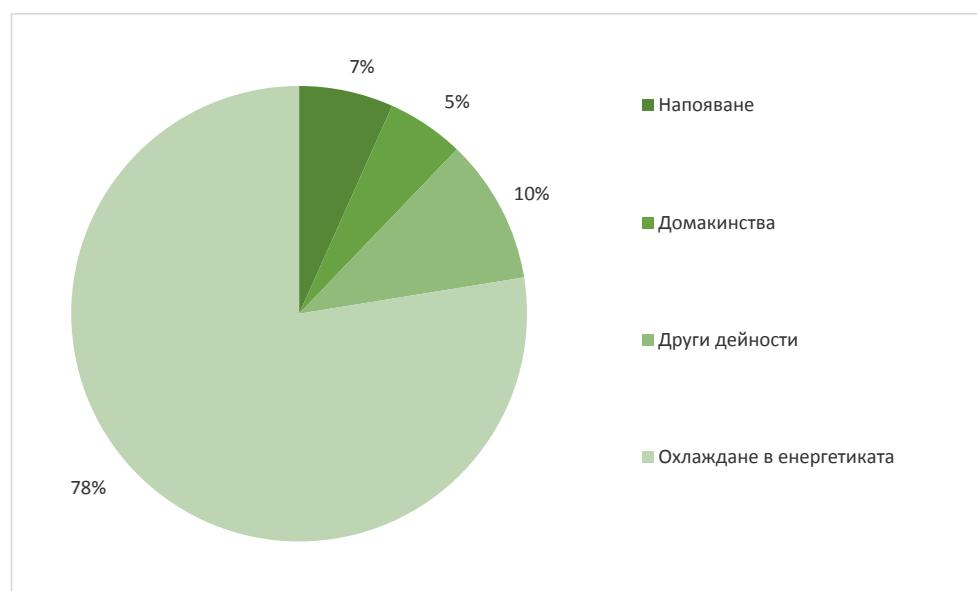
Структурата на водовземането в страната е относително устойчива. През 2019 г. най-значим е дялът на водите за сектор „Индустрия“ - 69.1% от пресните води, следват ВиК сектора (15.5%) и сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ (14.9%).

Една част от иззетите води са за крайно потребление, а останалата част са загуби на вода (течове, изпарения, неточности при измерването и други физически загуби).

Използвана вода

Водата се осигурява чрез обществено снабдяване (ВиК), напоителни системи, собствено или друго снабдяване. През 2019 г. общото количество на използваната прясна и непрясна вода в страната е 4.58 млрд. м³, като спрямо 2018 г. намалява с 1.5%. С най-голям дял във водоползването са водите за охлаждащи процеси в енергетиката (77.5% от използваната вода), като спрямо 2018 г. намаляват с 2.1%. Тези води се осигуряват предимно от собствено снабдяване и след употреба обикновено се връщат обратно във водоизточника. Използваната вода за напояване на земеделски култури през 2019 г. (307 млн. м³) нараства с 5.5% спрямо 2018 година. Потреблението на питейна вода от домакинствата през 2019 г. (250.5 млн. м³) остава близо до равнището на предходната година.

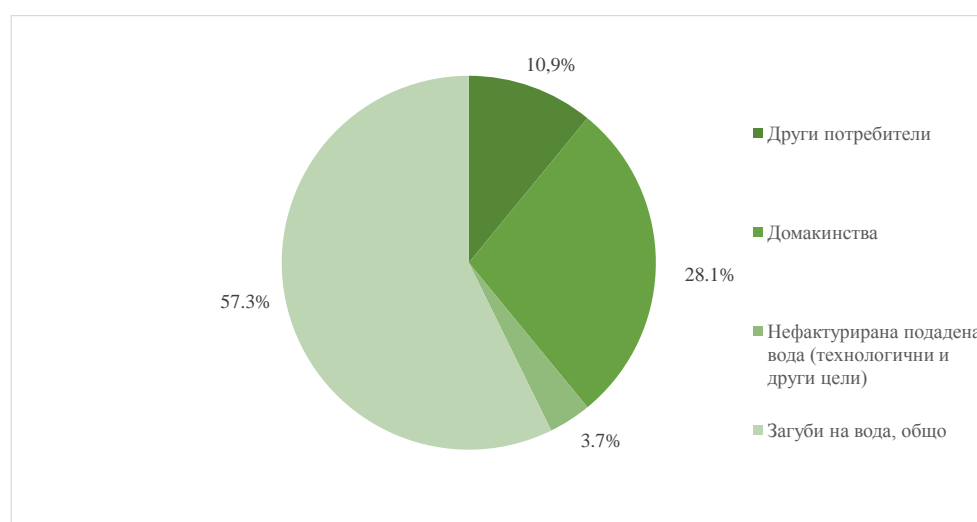
Фиг. 3.2. Структура на използваната вода по основни дейности през 2019 година

Обществено водоснабдяване (ВиК)

Подадената вода от ВиК през 2019 г. е 890.5 млн. м³, което е с 0.6% повече спрямо 2018 година. Доставената вода на крайните потребители (фактурирана) през 2019 г. съставлява 39.1% от подадената вода, а тази за технологични, противопожарни и други цели вода (нефактурирана) е 3.7%. Общите загуби на вода през 2019 г. се оценяват на 509.9 млн. м³, или 57.3% от подадената вода (56.4% за 2018 г.). Преобладаващата част са загубите при транспорта на водата (реални загуби), като през 2019 г. те се оценяват на 434.7 млн. куб. метра.

Фиг. 3.3. Структура на подадената вода от общественото водоснабдяване през 2019 година

С обществено водоснабдяване е свързано 99.4% от населението в страната. Среднодневното потребление на питейна вода от домакинствата през 2019 г. се оценява на 99 л на човек.

През 2019 г. 6.0% от населението в страната е било на режим на водоснабдяване поради недостиг на вода, предимно сезонен.

Общата дължина на водопроводната мрежа (експлоатирана от ВиК) през 2019 г. е 75 038 км, от която новоизградена 60 км и реконструирана/подменена 616 километра.

Отвеждане и пречистване на отпадъчни води

През 2019 г. от икономиката и домакинствата са образувани около 418 млн. м³ отпадъчни води и 3 484 млн. м³ отработени води от охлаждащи процеси.

С най-голям дял са отпадъчните води, образувани от битовия сектор - 64.3% от общото количество (без преработените води от охлаждане). Преобладаващата част от тях се отвеждат в обществената канализация и селищните пречиствателни станции за отпадъчни води (СПСОВ). От сектор „Индустрия“ през 2019 г. са образувани около 98.8 млн. м³ отпадъчни води, като 83.2% от тях са отведени във водни обекти. Делът на пречистените води съставлява 62.8% от отведените във водни обекти индустриални отпадъчни води.

Общият обем на отведените през 2019 г. отпадъчни води във водни обекти от икономическите дейности, домакинствата и обществената канализация (вкл. дъждовни и др.) се оценява на 715 млн. м³ (без охлаждащите), от които 74.6% са третирани в селищни и производствени пречиствателни станции.

През 2019 г. в страната са регистрирани 173 действащи селищни пречиствателни станции за отпадъчни води, от които 109 с капацитет над 2 000 еквивалент жители. Преобладаващата част от станциите са с вторични методи на третиране и допречистване с азот и фосфор.

Общата дължина на канализационната мрежа (експлоатирана от ВиК) през 2019 г. е с дължина 12 353 км, като новоизградената е 65 км, а реконструираната/подменената - 31 километра.

Методологични бележки

Статистиката на водите се фокусира върху количествените аспекти на водоползването, водоснабдяването, използването на водните ресурси от икономиката и домакинствата, пречистването и отвеждането на отпадъчните води обратно във водните обекти.

Информацията за иззетите води дава възможност да се идентифицират основните водоизточници на водоползването и да се определи количествено разпределението на водите между различните дейности и видовете снабдяване.

Количеството на образуваните отпадъчни води са разпределени по основни икономически дейности. Проследяват се пътищата на отпадъчните води - от източника до водоприемника. Сумарното количество на отпадъчните води, отведени във водни обекти, е разпределено по място на заустване и пречистването им в селищни и други пречиствателни станции. Представени са данни за действащите селищни пречиствателни станции за отпадъчни води (СПСОВ) според наличната технология на пречистване - първично, вторично и третично.